

BETEGBIZTONSÁG AZ ORVOSI LABORATÓRIUMBAN ÉS A TRANSZFUZIOLÓGIA TERÜLETÉN

Dr. Fehér Adrienne

Laboratóriumi szakorvos, transzfuziológus

Semmelweis Egyetem, Laboratóriumi Medicina Intézet

Betegbiztonság fogalma (patient safety)

Az egészségügyi ellátás során bekövetkező,
elkerülhető egészségkárosodással szembeni védelem.

Tonio Borg európai egészségpolitikai biztos (2014)

4 cselekvési területen átfogó Uniós stratégia javasolt:

- betegbiztonsági szakpolitikák és programok
- a betegek tudatosságának növelése
- a nemkívánatos események jelentése és tanulás a műhibákból
- eü. dolgozók oktatása és képzése

http://ec.europa.eu/health/patient_safety/policy/index_hu.htm

Az Unióban kórházba kerülő betegek

8-12 %- szenved el nemkívánatos eseményt

- az ellátással összefüggő fertőzések,
- gyógyszerelési hibák
- hibás diagnózis
- vizsgálati eredmények figyelmen kívül hagyása

Az Európai Unióban alapjog a magas színvonalú egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés joga.

2005, Luxemburg-i deklaráció:

minden EU tagországnak kötelező jelentési rendszer (a betegek biztonságát veszélyeztető események értékelése, megelőző intézkedések)

Magyarországon: SE. Menedzserképző Intézet
(BELLA=Betegellátók Akkreditációja a Biztonságos Betegellátásért akkreditációs program)

E-páciens mozgalom

SE. I.sz. Sebészeti Klinika (2015)

Hazai szabályozás a betegbiztonság területén

- 1977. évi CLIV. törvény
- 1977. évi CLVII. törvény az adatvédelemről
- 60/2003.(X.20.) ESzCsM rendelet az egészségügyi szolgáltatók szakmai minimum feltételeiről
- 15/2005.(V.2.) EüM rendelet a szakfelügyeletről
- 1/2005. EüM miniszteri irányelv a betegazonosító rendszer működéséről

Beteg azonosítás

Formái:

csuklószalag, azonosító kártya, lázlap, kórlap,
informatikai rendszer (mentés)

Mindig az ellátás biztonságára kell törekednünk.

Az azonosító a betegségre utaló különleges adatot
NEM tartalmazhat!

Hol sérülhet a betegbiztonság?

- Vérvétel (csőcsere)
- Szállítás
- Feldolgozás során történő csőcsere
- Beteg adatainak, eredményeinek biztonsága

Minta azonosítás

MEDSOL – GLIMS informatikai rendszer

1. A kérések feladása az osztályon, ambulancián (orvos)
2. Nővérállomás – mintavételi csövek kiválasztása, megírása (név, TAJ-szám, szül.idő, egyéb)
3. Vérvétel
4. bárkód beolvasás (becsippantás)
(minden cső külön bárkód, kupak színek szerint is differenciál)
5. Szállítás → laboratórium

Feladási hiba

Minden hónapban az új belépőknek oktatás folyik.

Beérkező minta

```
graph TD; A[Beérkező minta] --> B[OLA]; A --> C["Különleges minták,  
Jégben szállított minták  
(pl: ACTH, ammónia)  
manuális, egyedi azonosítás"]; B --- D["(Sortoló automata, minta  
azonosító, másodlagos csövek  
készítése)"]; C --- E["manuális, egyedi azonosítás"];
```

OLA

(Sortoló automata, minta
azonosító, másodlagos csövek
készítése)

Különleges minták,
Jégben szállított minták
(pl: ACTH, ammónia)
manuális, egyedi azonosítás

Az azonosító száma, formája nem utalhat viselőjének betegségére.

Külső megrendelők által küldött minták: a laboratórium viszi be a kéréseket, a betegadatokat is.

Lelet

A beteg állapotára vonatkozó, szakmailag értékelt és kompetens személy által jóváhagyott vizsgálati eredmény.

Formái:

- elektronikus lelet
- papír formátum
- e-mail (csak pdf file-ban)

Orvosi titoktartás

A laboratóriumból származó leletnek tartalmaznia kell:

- a beteg nevét, születési idejét, TAJ számát, a mintavétel idejét, a vizsgálatkérő nevét, a beküldő osztály, intézmény azonosítóját, a leletkészítés időpontját
- a vizsgálati eredményeknek tartalmaznia kell:
  - vizsgálat neve
  - értéke
  - mértékegysége
  - referencia tartomány
  - egyéb megjegyzések (pl. terheléses vizsgálat esetén a terhelés definiálását és mintavétel idejét, pánik érték bemondásának dokumentálása)
- A leletet validáló diplomás neve

A MedSol rendszer elérhetetlensége esetén a vizsgálatkérések és a leletek is papíralapon kerülnek el a laboratóriumba ill. a felhasználóhoz.

A laboratórium csak **validált** eredményeket ad ki.

Az ügyeleti időben sürgősen kért és elkészült vizsgálatok asszisztensi technikai validálás (nyugtázás) után a felhasználó számára elérhetővé válnak. Ezen leletek orvosi validálása munkaidőben haladéktalanul megtörténik.

Leletkiadás

- Személyes átvétel esetén – Taj kártya és arcképes igazolvány felmutatásával.
- A beteg által írásban meghatalmazott személy esetén, meghatalmazás két tanúval aláírva.
- Elektronikus úton e-mail címre PDF formátumban.
- Ajánlott levélben, postaköltség megfizetése ellenében.
- A küldött levelek illetéktelen kezekbe kerülése esetén az LMI nem vállal felelősséget.

Mindeközben szem előtt kell tartanunk:

- a személyes adatok védelme
- diszkrimináció mentesség

Fontos betartani:

- a hozzáféréshez való jogot
- az információhoz való jogot

Az egészségügyi dokumentáció megismerésének joga

A beteg jogosult megismerni a róla készült dokumentációt.

Eü. Trv 135§-ban foglaltak figyelembe vételével.

A beteg jogosult:

1. A gyógykezeléssel kapcsolatos adatainak kezeléséről tájékoztatást kapni
2. A reá vonatkozó eü. adatokat megismerni.
3. Az egészségügyi dokumentációba betekinteni, valamint azokról saját költségére másolatot kapni (ld. SE térítési díj szabályzat.
4. Elbocsátáskor zárójelentést kapni.
5. Eü. adatairól indokolt célra – összefoglaló vagy kivonatos írásos véleményt kapni.

Az eü. dolgozót az adatok vonatkozásában, időbeli korlát nélkül **TITOKTARTÁSI** kötelezettség terheli.

A titoktartás nem vonatkozik arra az esetre, ha ez alól a beteg felmentést adott.

A kitöltésért felelős köteles a dokumentációt szignálni.

Az elektronikus formátumban rögzített dokumentumok mentéséről az Informatikai Igazgatóság gondoskodik.

A beteg írásbeli beleegyezése szükséges bármely életében eltávolított sejtjének, szövetének, szervének bármilyen célú felhasználásához.

Nem kell a beteg beleegyezése ezen anyagok megsemmisítéséhez. (pl. megtermékenyített petesejt)

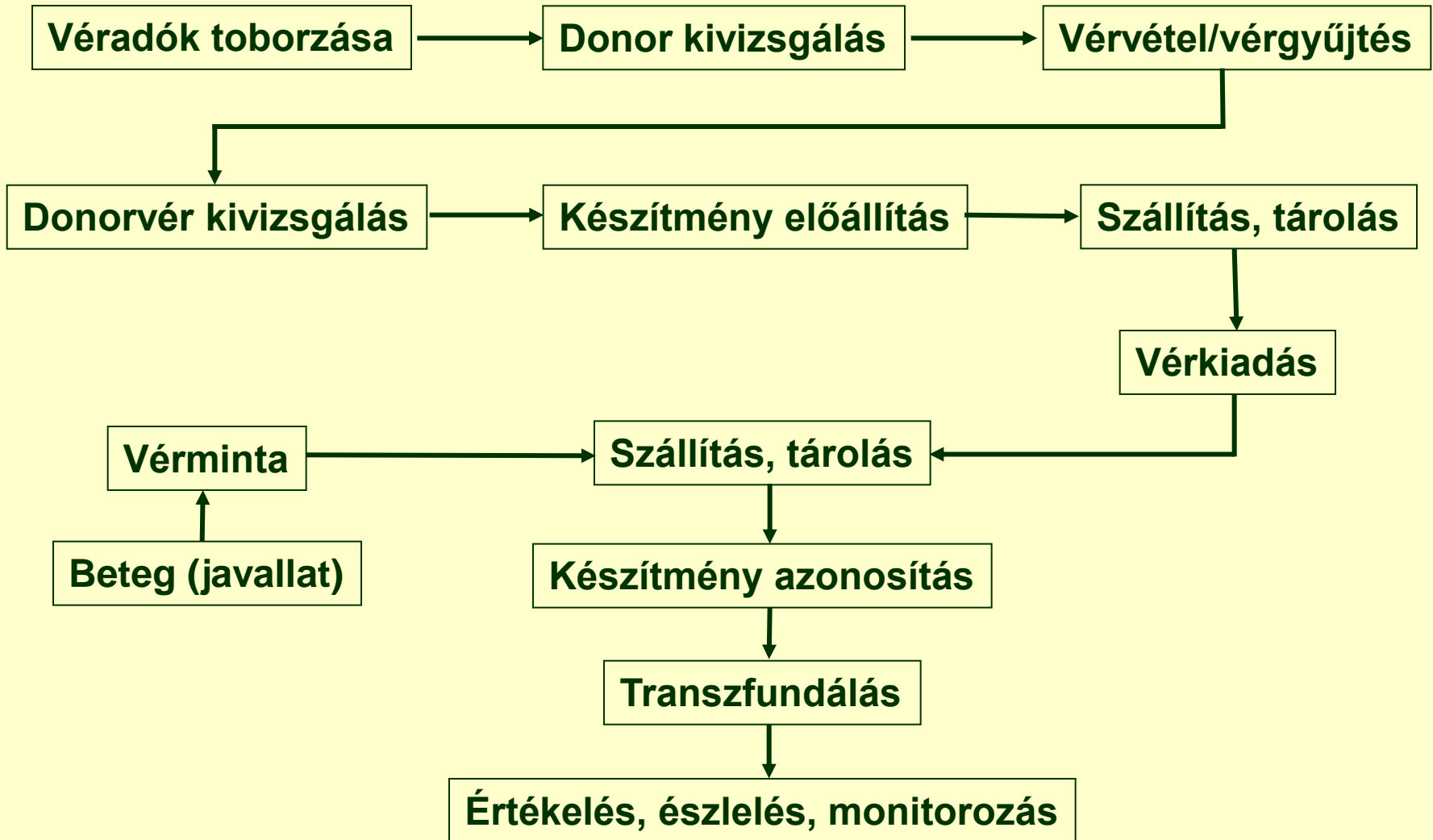
Eü.trv. – 1997.évi CLIV trv. 15-19§.

A betegdokumentáció tárolása, archiválása a Semmelweis Egyetem Adatvédelmi Szabályzata és Iratkezelési Szabályzata alapján történik.

BETEGBIZTONSÁG A TRANSZFUZIOLÓGIÁBAN

1. Beteg azonosítás – ellátás biztonsága
2. Készítmény biztonsága
3. Transzfúziós folyamat biztonsága

Transzfúziós lánc

Cél:

jó vérkészítmény transfúziója a megfelelő betegnek,
a megfelelő időben, megfelelő irányelvek szerint

Véradás

Önkéntes véradóktól, orvosi felügyelet alatt, műtétekhez, életmentő kezelésekhez, terápiás készítmények előállításához szükséges vér vagy vérösszetevő levétele.

Véradás szervezés, donor toborzás és megtartás
a Magyar Vöröskereszt feladata.

A vérvételt csak az **Országos Vérellátó Szolgálat**
végezheti.

Ki adhat vért?

- 18-60 év közötti személy
- 50 kg feletti donor
- Megfelelő vérnyomás (140/90 Hgmm alatt)
- Megfelelő HBg
  - nőknél : 125g/l
  - férfiaknál: 135g/l
- Egészségesnek kell lenni
- 2 véradás között 3 hónapnak kell eltelnie

Véradók azonosítása

- beleegyező nyilatkozat
- véradó igazolvány és személyi igazolvány
- önkéntes kérdőív az egészségi állapotra vonatkozó kérdésekkel
- orvosi titok, orvosi vizsgálat
- első véradók – TAJ kártya is

Teljes véradás

- steril vérvételi zsákokba
- egyszer használatos tű
- 4,5 dl teljes vér
- + 2 kémcsőnyi vér a kivizsgáláshoz

A véradók rendszeres **orvosi vizsgálat**, orvosi felügyelet alatt állnak.

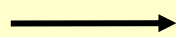
Betegségre utaló jelek esetén – kézhez kapják a leletet.

Felvilágosítás – pl. HepaC, tovább küldés

Ellenzolgáltatás

étel – ital
étkezési utalvány

Önkéntesség

a véradás biztonsága
miatt elengedhetetlen

Donorvér kivizsgálás

- ABO-, Rh-, fenotípus-, Kell antigén meghatározás, egyéb antigén vizsgálatok vérválasztási igénnyel
- Ellenanyagszűrés kétféle közegben
- Vírus szerológiai vizsgálatok:
  - HIV-1, HIV-2, HCV, HBsAg, Lues szerologia
- A készítmény bakteriológiai vizsgálata
- Előállítási technológia ellenőrzése
- Transzfúziós Szabályzat betartása

Analitika a transfúziós medicinában

analitikai tevékenység szakaszai	ráfordított idő	hibák megoszlása
Preanalitika	65%	75 %
intézetén kívül betegazonosítás vizsgálat igénylés vérmintavétel vérmintaszállítás	40%	
intézetén belül mintaátvétel-azonosítás minta előkészítés mintakezelés minőség-ellenőrzés tárolás, továbbítás	25%	
Analitika	25%	
Postanalitika	13%	10%

A VÉRMINA MINŐSÉGE BEFOLYÁSOLJA A SZEROLÓGIAI VIZSGÁLATOKAT – HAEMOLIZIS, SZIMPEXIS, LIPAEMIA, FIBRIN

Kritikus pontok az analitika során

Vizsgálat típusok

Vércsoportvizsgálat – keresztpróba – kompatibilitás
Ágy melletti vércsoportvizsgálat (bed side)

Mire kell figyelni?

- reagensok, oldatok (CE jelzésű, lejárta, tárolás, küllem, dokumentáció) - gyártó utasítása szerint
- eszközök (validált, karbantartás, tisztaság, pontosság)
- módszerek – előírás szerint
lemezes, csöves, microplate, gélkártya kézi/automatizált
- kontrollok (külső, belső, napi, vizsgálati, eszköz)
- értékelés - kevert mező, hemolízis, gyenge reakció
- zavaró tényezők felismerése és kizárása

■ **Reakció körülmények:** hő, idő, antigén sűrűség, közeg, pH

Vércsoport meghatározás – mikor, milyen módszerrel - álpozitív, álnegatív reakciók megelőzése
Bed side kártya hibaforrásai

Még mire kell figyelni?

Dokumentáció Jogi következmények

- vizsgálat igénylő, vérmintacső
- reagensek (bed side kártya)
- eszközök (hűtőszekrény ellenőrzés)
- vércsoporteredmény (beteg dokumentáció, transzfúziós napló)
- vérellátóból érkező leletek kórlapba

Vérellátóban

- vérminta és igénylő adatainak egyeztetése
hibás, nem egyező adatok – új vérminta új igénylőlappal
- a beteg előző adatainak, eredményeinek visszakeresése
diszkrepancia esetén új vérminta, új vérigénylő

Ellenanyag vizsgálatok – antitestek azonosítása – nehézségek (AIHA - meleg, hideg, UHB, nagy gyakoriságú antigének)

Nehézségek, veszélyek, az ABO vércsoport - meghatározás során, mely inkompatibilitáshoz vezethet

Betegazonosítás (betegcsere, vérmintacsere)

Adminisztrációk (igénylő, címkézés, kórlap, másolás!, adatbevitel)

Vérminták minősége- és mennyisége

Diszkrepanciák - előző eredménnyel - eltérés a Landsteiner szabálytól (gyenge, hiányzó, plusz reakciók)

Technikai hibák (reagensek, kártyák, metodika, eszközök értékelés – **kevert mező**)

Tr.Sz.8.1.

Tr.Sz.8.2.

Az ABO vércsoport tisztázásáig adandó vér:

- vörösvérsejt **O mosott** (plazmamentesített)
- trombocita **O közegcserélt**
- FFP szükség esetén **AB**

RhD vércsoport, az RhD variáns jelentősége

SOHA nem szabad! korábbi nyilvántartási adatok alapján (kórlap, napló, kártya stb.)
vércsoportot bemondani és az alapján transfundálni !

Posztanalitika

Eredményközlés

- Képzett validáló - ismerje fel – kevert mező, hemolízis, szimpexis, gyenge reakciók (analitikai és diagnosztikai szempontok)
- **Elfogadhatóság** elbírálása
- **Összehasonítás** előző eredménnyel
- Adatok dokumentációja (manuális, számítógépes)
- **Lelet készítés** – betegadatok, igénylő intézmény

Mintaleírás, ha eltérő

Transzfúziós javaslat a szerológiai eredmények alapján

Megjegyzés a vérkészítmény felhasználáshoz, vagy javaslat további vizsgálatokra

Ellenőrzés Aláírás

Hibák és tévedések, melyek inkompatibilis transzfúzióhoz vezethetnek

Adminisztratív

- Téves betegazonosítás Tr.Sz. 8.1.
- Helytelen vérminta jelölés, vérmintacsere Tr.Sz. 8.2.
- Vérigénylők hiányos, vagy téves kitöltése
- Nem ellenőrzött adatok - rossz vér bekötése

75%

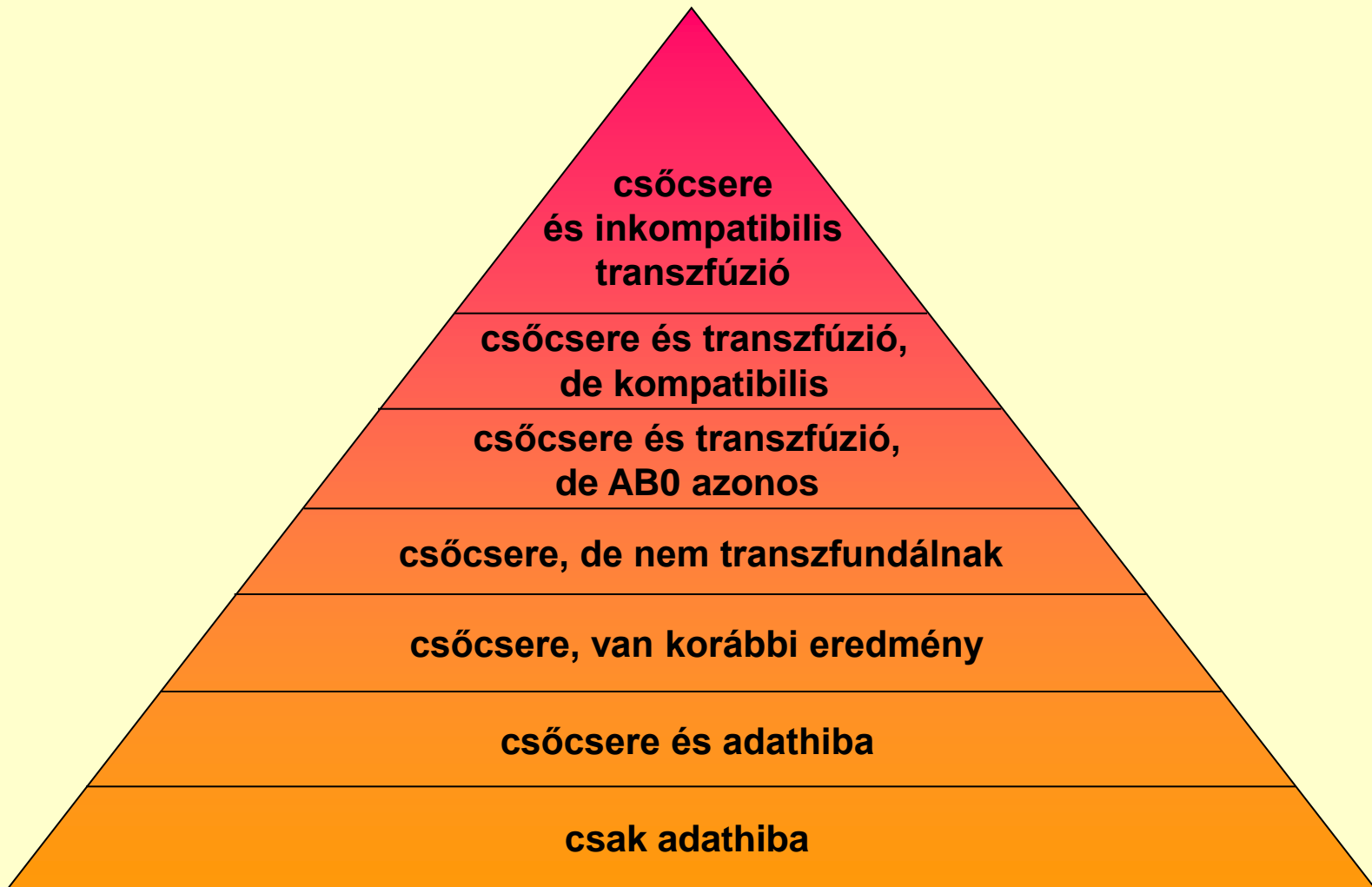
Technikai

- Hibás vércsoport-meghatározás (reagens, minta)
- Rosszul alkalmazott metodika
- Gyenge, ki nem mutatható antitest
- Helytelen értékelés

15%

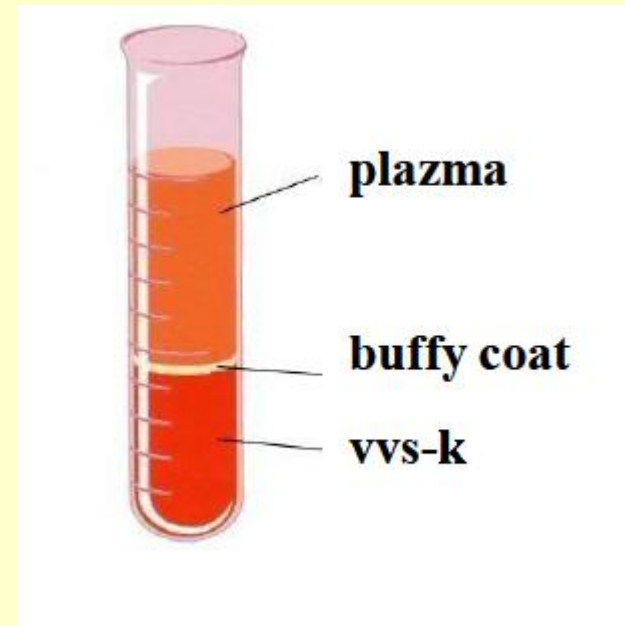
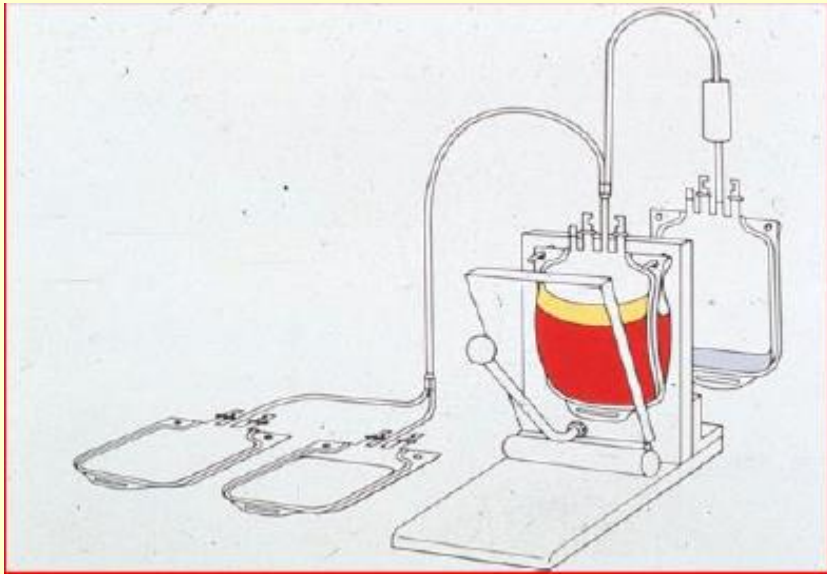
Cél - a hibák megelőzése - oktatás, képzés, **kontroll**
szabálykövető tevékenység

Hiba - piramis

Vérkészítmények jelölése

- A vérkészítménynek egyedi azonosítója,
- A vérsákon található jelölések
(ABO/Rh fenotípus és Kell antigén),
- Előírt tárolási hőmérséklet,
- A vérvétel és a lejárat dátuma és időpontja
- A vérkészítmény fajtája
- Az előállítás módja

vvs

plazma

thr.

Transzfúzió során követendő eljárások

A (szakma szabályai szerint) kivizsgált,
egészségesnek talált donoroktól vett vérrel.

A zsákon szabályszerű címkézés (ez igazolja a
kivizsgálás megtörténtét)

A transfúzió előtt kötelező vérmintát venni.

Minden eltérés a transfúzió kockázatának növelésével jár, ennek mérlegelése csak transfúziológiai konzílium igénybevétele alapján lehetséges, melynek eredményét írásban kell rögzíteni.

Transzfúzió előtti vizsgálatok

- Transzfúzió előtti vérminta levétele és megőrzése
- A recipiens klinikai vércsoport-meghatározása
- A beteg” ágy melletti „ AB0 és Rh vércsoport meghatározása
- Hiba: nem végzi el a meghatározást,
- Technikai hiba a kivitelezésben

Transzfúzió előtti adminisztratív teendők

A **beteg azonosítása**: transzfúzió bekötése esetén is kötelező

- kommunikációra képtelen beteg azonosítása kórházi azonosító számmal,

A beteg részletes tájékoztatása írásban és szóban (javallat, szövődmény, beadás/elmaradás kockázata)

A beteget írásban és szóban tájékoztatni kell és **beleegyező nyilatkozat** szükséges és csatolni kell a beteg dokumentációjához .

A beteg felvilágosítását csak orvos végezheti!!

Hozzájárulás nélkül transfúzió kizárólag életveszély esetében végezhető.

Transzfúziós Szabályzat

Korlátozottan cselekvőképes és cselekvőképtelen beteg esetében a beteg törvényes képviselője dönt a hozzájárulásról.

Vérkészítményt **kizárólag igénylőlapon**, pontos adatok feltüntetése mellett lehet igényelni.

Az igénylő orvos olvasható neve, tel.száma, munkahelye szükséges.

Transzfúzió utáni teendők

- Korai és késői reakciók figyelése
- Hazabocsájtott transzfundált betegek tájékoztatása
- Vérvérvizsgálóanyag – maradvány megőrzése

A transfúzió még a leggondosabb kivizsgálás és végrehajtás mellett sem veszélytelen beavatkozás

„A beteg érdeke legyen a legfőbb törvény!”

„Salus aegroti suprema lex esto!”